



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Joannis Schefferi Argentoratensis De Re Vehiculari Veterum Libri Duo

Scheffer, Johannes

Francofurti, 1671

Cap. XXI. De Benna.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13156

Adde cætera, nam convenientissima monumento habent, ac id totum veluti describunt. *Prædam* vocat capta per venationem animalia, uti solent, quod ad Phædrum pridem demonstravi. Hanc prædam ait ferri plaustro. Quod si monumentum vetus attendimus, non de plaustro simplici accipiendum, sed de eo, quod impostam habuit arceram, & ex eo arceram nominatum fuit. Verum supra diximus, arceras usurpatas ad minuta maximèqve fluida; quale quid censerî præda hic proposita non potest. Nempe alius est proprius arceræ usus, atq; id, cuius gratia fieri arceram primitus necesse fuit; Et alius illius usus adventitius, & id, quod qualibet obvia de causa ipsi potest imponi. Alias enim ne quidem ægrotos imponere ipsis debuissent. Qui tamen impositi huic generi vel ideo, quia debiles certius ibi ac sine metu prolapsionis cubabant.

Cap. XXI.

De Benna.

Benna. Cato explicatur & emendatur. Benna corbis. Bocharti sententia ponderatur. Vossius rejicitur, & Scaliger. Benna Gallorum. Festus defenditur. Benna testæ. Bennarius. Benna ad bella. Σύνναρα. Combennones. Convennit. Glossæ explicantur contra Scaligerum. In benna pugnatores plures.

Superest adhuc genus unum cum duabus rotis, quod à Gallis *benna* nuncupatum. Gallicam enim vocem esse discimus ex Festo, qui sic habet: *Benna lingua Gallica genus vehiculi appellatur.* Invenimus tamen ea usum etiam Catonem libro de R. R. cap. 23. ubi inter alia: *Cum pluet, quala parentur, sarciantur, far molatur, benna emanant.* Frustra sunt, qui aliud vocabulum substituunt, ac faciliè consensu codicum & optimorum & antiquissimorum reselluntur. Dicas, quid hic agit vehiculum, & quomodo huc potest pertinere, ac referri inter ea, quæ opus sunt ad vindemiam, & ideo paranda? Nam de talibus toto eo capite est sermo. Scilicet non semper *benna* est vehiculum, sed interdum corbis longior è viminibus contexta colligataqve, qualis utiq; in vindemia est utilis & necessaria. Neq; *bennam* aliam Cato intellexit isto loco, ut proinde nulla hic sit difficultas. Illud magis cogitandum, quare Cato dicat, *bennas*

illas

illas emendas, cum pluet. An tum rectius, noscuntur, aut inveniuntur facilius, aut vilius emuntur? Nihil horum, neque ad emendas bennas quidquam tempus pluvium conducit, non magis, quam ad alias res emendas. Vitium est in scriptura, legendumque, *benna vieantur*. Dicit toto eo capite, quid tempore vindemiæ parandū. Sed quia sæpe pluviae tum cadunt, ideo seorsum docet, quid tum possit fieri, ne tempus ullum perdat. Inter alia & bennas ait posse vieri, hoc est, ex viminibus contexti. Nam ex viminibus factas paulo post monstrabo: Propriè autem *vieri* dicuntur, quæ plectuntur ex viminibus. Festus: *Viere, alligare, unde vimina, & vasa viminea*. Illud *vieantur* transmutatum est in *emantur*, quia scriptum fuit *uieantur*, tribus ab initio lineolis, sine signo, quo in apice notari u & i siveverunt, sicut fit in Manuscr. Id enim non nemo legit *meantur*, ac, ut vitiosum, & laborans litterarum transpositione, per *emantur* corrigendum putavit. Cæterum, si *benna*, de qua nobis est agendum, Gallicum vocabulum, quæ sit ratio illius, cogitandum. Primum autem observari poterit, quod *benna* nomen hodieque sit in usu Belgis, qui apud veteres Gallis annumerari solebant, uti vel ex Cæsare est notum. Vossius in Glossario: *Benne hodieque Belgis corbis, cista, vehiculum vimineum quadratum*. Quæ Belgarum, eadem & meorum per Allatiam popularium est consuetudo, nam & ipsi *bennas* vocant vehicula, quibus textæ corbes ex viminibus impostæ, nihilque notius inter eos, sive usitatus. Jam si explorabimus, quæ vocis hujus apud Allatos Belgasque sit origo, apparebit utique, sic esse dictas *bennas* à *Binnen* sive *Binden*/ quod *ligare, colligare* denotat. Sic enim & *Bändel* nominant, itemque *Sebänd*/ quod Latinis *ligamentum*. Nempe, ut jam supra dixi, *benna* fuit combinata contextaque ex viminibus. Hanc igitur ob causam, quia combinata fuit, *benna* dicebatur. Atque istoc quidem mihi vero propius videtur, quam quod traditum à viro summo lib. I. Geogr. Sacr. P. II. cap. 42. quasi veniat ab Hebræo *ophanim*. Nec enim est ratio, cur hoc genus magis ita nominari debuerit, quam aliud quodcunque: Cum non magis cætera rotis destituta fuerint, quas *ophanim* Hebræis dicit denotare. Eadem est causa, cur non possim adprobare, quod

quod à viro alio doctissimo est proditum, quasi sit à βέννα, sive **Bann**. Fortasse, inquit in Etymologico, *benna* à βέννα. Nisi potius à Belgico **Bann**/id est, *via, callis, & imprimis via aperta plana*. Quasi *benna* non sit Gallicum vocabulum, sed Græcum aut Latinum, aut hoc solum viis planis apertisq; incesse- rit. Species, quæ *bennæ* fuerit, jam liquet ex superioribus, habuisse scilicet supernè corbem ex viminibus contextam. Quo respectu quidem nihil à vehiculo vel sirpea diversa fuerit. Quando tamen Gallica vox *benna* dicitur, vehiculum quoq; Gallico modo, id est, diverso à Latino, atq; sic à sirpea, vehiculoq; speciatim ita dicto, constructum fuisse necessarium videtur. Scaliger Belgarum putat proprium in suis ad Catalecta Virgiliana Commentariis, ubi, cum de aliis egisset vehiculis, & Gallorum rhedas, Britannorum covinos ostendisset fuisse, subdit: *Belgarum verò benna, qua etiamnum hodie utuntur: Quin & apud eos hodie genus carri, itemque apud Helveticos, eine Benne vocatur*. Verum nulla causa est, ut à Gallis Belgas separemus, hisq; solis arbitremur proprium fuisse, cum non magis *benne* apud Belgas, quam apud Gallos *banneau* eodem sensu usq; sit receptum. Samuel Bochar- dus part. II. lib. I. cap. 42. *Benna Germanis hodie benne, & nostratibus banneau*. Manet ergo ex auctoritate Festi Gallicum vehiculum, ac ob id Gallica ratione structum. Cujus rationis, nescio, annon pars quædam fuerit, quod corbis ista esset clausa non in ambitum solummodo & à lateribus, verum etiam supernè. Ita colligo, quoniam σκηνή à Græcis dicebatur. Glossæ veteres: *Bennarius*, σκηνάρχης. Si σκηνάρχης est *bennarius*, *benna* sit σκηνή, necesse fuerit. Est autem σκηνή, uti ex Hesychio apparet, ἡ δὲ τὸ ζύλων, ἢ περιβολαίων οἰκία, hoc est, ædicula seu pergula ex tabulis ligneis, aut pannis, similibusve rebus. Inde Glossæ: σκηνή, *tentorium, tabernaculum*. Hoc verò semper tectum supernè intelligitur. Quare hujus generis & corbis *bennæ* fuerit, sive potius *benna* ipsa, quæ est corbis. Nec videri mirum potest, cum *bennarum* usus maximè in bellis fuerit. Sic colligimus ex illis ipsis Glossis, quæ à nobis supra sunt laudatæ, ac vocabulo σκηνάρχης. Nempe dictus est σκηνάρχης, sicut apud Græcos ζυγάρχης. Est autem ζυγάρχης, ἀρχὼν τῆς ζυγάχειας, hoc est, is, qui præest zy-
m m garchia.

garchiæ. Zygarchia verò sunt duo currus militares. *Ælianus* cap. 22. Τα δύο ἄρματα, ζυγαρχίαν ἐμάλεσαν. *Duos currus appellarunt zygarchian.* Sicut ergo in militia Græcorum duo currus erant zygarchia, ita in militia Gallorum duæ vel saltem paucae quædam bennæ Scenarchia sive σκηνάρχια, cui qui præerat, is σκηνάρχης Græcè, alias *bennarius* appellabatur. Unde plane constat, bennas in militia fuisse usurparas. Nec enim σκηνάρχεις, extra illam possunt intelligi, non magis, quam ζυγαρχαί. Sed & ex vocabulo *combennorum* colligi hoc posse videtur. Festus sic de eo: *Bennalingua Gallica genus vehiculi appellatur. Unde vocantur combennones in eadem benna sedentes.* Non putandum, quasi sermo sit de confessu vulgari & obvio, quomodo & alias in vehiculis plures iuncti solebant sedere. Nec enim ad exprimendam eam rem peculiari opus fuisset vocabulo. Verum *combennones* dicti, sicuti *commilitones*, *contubernales*, & id genus in militia. Habuit nimirum suam quisque bennam, ex qua pugnabat, ita destinatam sibi, ut nec in aliam ipse conferre sese, nec in locum ejus alius transire posset, ne, si pro arbitrio quisque occuparet quemlibet, turba & certamen inde oriretur. Quotquot ergo unam istiusmodi assignatam sibi habebant bennam, illi *combennones* dicebantur. Atque sic intelligendum etiam, quod in Glossis legitur *convennit*, συμβεβηκεν. Sic enim id verbum scriptum reperit in ipso Codice manu exarato Scaliger, quod ex Commentario ipsius in Virgiliana Catalecta patet; Non verò *convenit*, sicut postea est publicatum ab Henrico Stephano, cura, credo, nimia emendatoris. Scilicet *convennit*, qui alterius combenno est, & in eadem benna vehitur cum alio. Nec necesse arbitror, ut cum Scaligero perperam putemus scriptum hoc vocabulum, & ideò mutemus in *combennit*. Nam est notum, crebrò istas inter sese permutari litteras. Ita supra *pabo* habuimus pro *pavo* & *vivices* pro *vibices* in eisdem Glossis, non per errorem, sed ex industria est scriptum, unde auctor earum & ad vocem *vibices* lectorem in *vivices* remittit. Sed de hac re dicam amplius in opusculo de permutatione litterarum, si Deo visum fuerit. Bennam interim fuisse currum militarem, & in pugnis usurpatum, propter ea, quæ attulimus, vix dubitamus.

mus. Et quoniam currus fuit militaris, Gallis Belgicis cum primis notus, ideo adducor in suspicionem, quod sit voce alia nominatus *cophinus*. Covinus profecto currus militaris fuit apud Belgas, ut Lucanus docet. Sed de covino peculiari capite agemus. Illud hic notabimus, quod in benna fuerit non unus tantum aliquis, qui pugnaret, sicuti in curribus apud Græcos, verum plures. Inde namque combennonum appellatio est orta. Quot autem singulis in bennis fuerint, indicare haud proclive, cum de eo, ut & cæteris vehiculi huius nihil proditum apud veteres inveniatur.

Cap. XXII.

De Covino.

Covinus, covinnus, covina. Vossij & aliorum sententia refutata, Bocharri vero expensa. Tectus fuit pene idem cum benna. Falces habuit. Silij scriptura vetus. In cophino cathedra. Καρπίον καθεδρῶν. Philoxenus exponitur. Covini à Belgis venere ad Britannos. Mela exponitur. Covinarij. Hermannus Hugo revellitur. Ad covinos juncti equi. Covini ad iter. Non carruca, nec effeda fuere. Ducebantur & à mannulis. Vectores ipsi regebant jumenta sine auriga. Tres in eis. Argolus notatur. Vehicula dono data. Circense vehiculum covinus quo sensu. Argolus denuo notatur. Juveniles Augustales quales ludi.

COVINI vox occurrit apud Melam lib. III. c. 6. *Dimicant & bigis, & curribus Gallicè armati. Covinos vocant.* Atq; sic Lucanus, Sidonius, atq; alij. Apud Martialem scribitur *covinnus* geminata littera, verba postea adducam. Glossæ Mf. Savaronis mutant genus, & in feminino efferunt. Ita namq; scribit Savaro ad Sidonij Carm. XXIII. *Anonymus Glossograp. ms. Covina, genus vehiculi.* cæterum covini vocem sunt, qui derivandam judicant δὲ τῆς κοπῆς, alij à cavea. Quare sic Vossius in Glossario. *Non censeo, nomen esse δὲ τῆς κοπῆς, h. e. sectione, que fieret falcibus (quibus nempe interdum fuerunt armati) Ac nihilo rectius à cavea derivant alij, in his Franciscus à Quercu, quia in eo velut cavea consideretur, ut que & ad confessum cathedras haberet. Nempe neg, hoc de loco camerato & καθε-*